



Gouden Gronden: samenwerking tussen landbouw en waterbeheer

In Noord-Groningen is in 2016 een vruchtbare samenwerking ontstaan tussen de landbouw en het waterbeheer. Met het programma Gouden Gronden streven de lokale landbouworganisaties, het waterschap Noorderzijlvest en de provincie Groningen samen naar een beter bodembeheer. Inmiddels is het programma op stoom gekomen.

Bodem en water zijn voor akkerbouwers en melkveehouders heel belangrijke productiefactoren. Voor het waterschap is de bodem het begin van het watersysteem. De bodem heeft een grote invloed op de duurzame kwaliteit van het oppervlaktewater, zoals vastgesteld in de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Een goede bodem is goed doorlatend, kan water bergen en vasthouden, kan nutriënten bufferen en heeft een gezonde microbiologie. Zo'n bodem is goed voor de boer en voor het waterschap. De boer hoeft minder of pas later te beregenen, heeft minder natschade, heeft gezondere gewassen en daardoor minder gewasbeschermingsmiddelen nodig. En doordat minder water oppervlakkig afspoelt verliest hij minder meststoffen.

En de voordelen voor het waterschap? Het waterschap heeft minder piekafvoer door waterberging in de bodem, heeft minder last van naar het oppervlaktewater af- en uitspoelende meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, hoeft in de zomer minder zoetwater aan



Goed waterbeheer begint bij goed bodembeheer.

te voeren en heeft door meer infiltratie minder last van verzilting. Een win-winsituatie dus door bundeling van krachten.

Kennis delen en toepassen

Sinds 2016 werken de twee agrarische gebiedscollectieven het Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK) en de vereniging Biowad samen met de provincie Groningen en het Waterschap Noorderzijlvest in het programma Gouden Gronden. Het doel van dit programma is het verbeteren van de bodem in het Groningse deel van het beheergebied van Noorderzijlvest. Dit gebeurt door bestaande kennis uit te wisselen en grootschalig toe te passen. Het onderzoek 'Van Kennis naar Kunde' dat in de voorbereiding van Gouden Gronden is uitgevoerd, laat zien dat veel kennis wel beschikbaar is, maar slechts mondjesmaat wordt toegepast in de gangbare landbouwpraktijk. Het waterschap staat voor de opgave om voor 2027 te voldoen aan de KRW-doelstellingen. Dat lukt niet met een programma dat zich beperkt tot kleinschalige pilots. Daarom kiest het waterschap bewust voor grootschalig delen en toepassen van de kennis via cursussen en kennisbijeenkomsten.

'Bodembeheer voor gevorderden'

De meeste boeren zijn zeer deskundig wat hun grond betreft. Toch ontbreekt het hen vaak aan elementaire basiskennis. Daardoor is het voor

hen soms lastig nieuwe ontwikkelingen in het juiste perspectief te plaatsen. In het kader van Gouden Gronden is de 'Basiscursus Bodembeheer voor gevorderden' ontwikkeld. In drie dagdelen (en met een uitgebreide syllabus) worden alle aspecten van de bodem langs drie vragen belicht: Hoe werkt de bodem? Hoe kan ik de bodem bewerken? Hoe werkt de bodem voor mij? In de cursus is veel aandacht voor de centrale rol van organische stof en de relatie tussen bodem en water.

De eerste cursus bleek een succes: "Mchtig interessant! Veel dingen weer eens opgehaald. Goed om overzicht te krijgen!", zijn enkele reacties van deelnemers. Ook op andere plaatsen in Nederland is inmiddels belangstelling voor een dergelijke cursus.

Oefenlab Water

Onbekend maakt onbemind. Terwijl veel boeren wel hebben geleerd naar hun grond te kijken en analyses te interpreteren, hebben ze eigenlijk nooit geleerd naar het water in de bodem te kijken. Het 'Oefenlab Water' is een korte praktijkcursus over water meten. Er wordt ingegaan op grondwaterstanden, bodemvocht, infiltratiecapaciteit en de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Na een korte theoretische uitleg van de verschillende begrippen wordt besproken hoe je water kunt meten en wat je aan die kennis hebt. In het veld wordt dit in praktijk gebracht. Tot slot komt aan de orde hoe

IN 'T KORT - Gouden Gronden

In Noord-Groningen is een samenwerking tussen landbouw en het waterbeheer

Het doel van Gouden Gronden is het verbeteren van de bodem in de provincie

Onderzoek wijst uit dat er veel kennis is maar dat het weinig wordt toegepast

Het waterschap kiest daarom bewust voor het grootschalig delen van kennis



Veel belangstelling voor de kennisbijeenkomsten binnen het programma Gouden Gronden.

de data op het eigen bedrijf kan worden verwerkt.

Kennisbijeenkomsten

Alle boeren binnen het projectgebied van Gouden Gronden kunnen tijdens kennisbijeenkomsten informatie halen over onderwerpen zoals het bodemleven, groenbemesters en organische stof. Het project speelt zich zoveel mogelijk af op locatie en er wordt gezocht naar een mix van wetenschap en praktijk. De kennisbijeenkomsten worden ook gebruikt om het gesprek met de deelnemers aan te gaan en daarmee de voor de sector belangrijke vraagstukken te definiëren. Twee richtingen dus. Het waterschap leert van de boeren en de boeren leren van het waterschap.

Projecten

Onder het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), een initiatief van LTO Nederland op verzoek van het Rijk, worden projecten uitgevoerd die bijdragen aan het bereiken van de wateropgaven in agrarische gebieden en het

realiseren van een duurzame en economisch sterke landbouw. De provincie Groningen heeft in december 2017 een DAW-subsidieregeling vastgesteld. Deze regeling biedt Gouden Gronden ook de mogelijkheid om grotere gebiedsgerichte projecten op te pakken. Het waterschap richt zich daarbij op projecten die kennis over bodem en water bundelen, ondernemers aanzetten tot handelen en grootschalig kunnen worden uitgevoerd. Dit jaar zullen drie projecten worden ingediend:

- **Spaarbodem;** De bodem is een spaarpot voor zoetwater. Dat is zeker in het verziltingsgevoelige noordelijke zeekleigebied van belang. Hier wordt de spaarpot ingezet om onder andere verzilting van het oppervlaktewater en zoutschade aan gewassen te verminderen. Via kennisgroepen en het uitwisselen van praktijkervaringen worden maatregelen gestimuleerd om de infiltratie te bevorderen en de zoetwaterbuffer te vergroten.
- **Weide & Water;** In graslandgebieden is het organischestofgehalte vaak wel op orde

maar zijn bodemstructuur en waterhuishouding nog niet optimaal. Er kunnen nog veel maatregelen worden genomen, met name om uit- en afspoeling van meststoffen te voorkomen. Met voorlichting, gebiedsgerichte bijeenkomsten en kennisgroepen worden de beste maatregelen geselecteerd en wordt de uitvoering ervan gestimuleerd.

- **Trijntje;** Een goed bodembeheer is complex en van vele factoren afhankelijk. De maatregelen die je kunt nemen zijn legio en het effect ervan kan van situatie tot situatie verschillen. Logisch dan ook dat een boer vaak vasthoudt aan zijn ervaringen uit het verleden. Het project Trijntje is erop gericht de boer via een app juist alle informatie te verschaffen die hij nodig heeft, hem een keuzemenu voor te houden van mogelijke maatregelen en vervolgens de effecten van die maatregelen te laten doorrekenen. Zo kan hij per perceel verschillende scenario's vergelijken en op grond daarvan de beste keuze maken. De app maakt gebruik van bestaande databases en wordt gekoppeld aan Akkerweb en meerdere rekenprogramma's. In het project Trijntje wordt de app ontworpen, ontwikkeld en in de praktijk getest. Een gebruikersgroep van boeren zal hierbij gedurende het proces belangrijke input leveren.

Samenwerking met de sector

Een programma als Gouden Gronden kan alleen succesvol zijn als nauw wordt samengewerkt met de hele landbouwsector. Uiteraard draagt de sector – kennisinstututen, ketenpartijen, adviseurs – al in belangrijke mate bij aan de eerdergenoemde kennisdagen. Vaak hebben zij daarin een waardevolle inbreng en bieden ze nieuwe technieken en inzichten. Die samenwerking zal de komende jaren nog geïntensiveerd worden. Daarvoor is onder andere een klankbordgroep opgericht. Gouden Gronden is niet het enige initiatief, er zijn nog vele andere samenwerkingsverbanden die net als Gouden Gronden gericht zijn op een bepaald gebied, een bepaalde teelt of een bepaalde thematiek. De komende jaren wil Gouden Gronden de samenwerking versterken, om samen activiteiten te ontplooiën, kennis op te bouwen en de aandacht te vestigen op het belang van een goede bodem.

Om het watersysteem en de landbouw klimaatbestendig te maken, is een goede bodem essentieel. Daar zullen we met elkaar aan moeten werken. Met het programma Gouden Gronden zijn nu de eerste stappen gezet. Vele zullen er nog volgen. Het enthousiasme is er. Bij het waterschap, de betrokken boeren, de provincie en alle samenwerkende partijen.

Bjartur Swart werkt bij Earth Care Solutions (ECS) en Jan Wanink werkt bij Waterschap Noorderzijlvest.



Boeren hebben veel kennis van hun grond. Zij krijgen nu meer te weten over het grondwater.